herpy

KAMELEONTER

Jacksons kameleont

Trioceros jacksonii

Trioceros jacksonii är en medelstor kameleont från bergsskogarna i Kenya och Tanzania. Hanen bär tre framåtriktade horn, och honan föder levande ungar i stället för att lägga ägg. Arten kräver svala nätter, hög nattfuktighet och noggrann skötsel, så den är mest för den erfarne ägaren.

Familj: Chamaeleonidae Engelska: Jackson's Chameleon Tidigare namn: *Chamaeleo jacksonii; Chamaeleon jacksonii*

FAKTARUTA

DJURET

Vuxenstorlek	**15-38 cm** total längd inkl. svans
Livslängd	**5-9 år**
Aktiv	**På dagen**
Levnadssätt	**Trädlevande**
Biotop	**Bergsskog**
Svårighetsgrad	**Viss erfarenhet**

SKÖTSEL

Min. terrarium	**60 × 60 × 120 cm** L × B × H för 1 vuxet djur
Temperatur, dag	**20-24 °C**
Värmeplats	**27-30 °C**
Temperatur, natt	**10-15 °C**
Luftfuktighet	**40-100 %**
UVB	**Nödvändigt** Fergusonzon 3
Föda	**Insekter**
Hålls	**Ensamma**

AVEL

Fortplantning	**Levandefödande**
Könsmogen	**5-12 mån.**
Kullstorlek	**8-30 ungar**
Dräktighet	**150-180 dagar**

SKYDD OCH PAPPER

CITES	**Bilaga II**
EU-bilaga	**Bilaga B**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Trioceros jacksonii är en medelstor, trädlevande kameleont. Fullvuxna djur mäter vanligen 15-25 cm. Hanen blir upp till 38 cm och bär tre framåtriktade horn på huvudet. Honan blir högst omkring 25 cm och har inga eller bara små horn. Grundfärgen är ljusgrön med mörkare teckning, och färgerna växlar efter humör, temperatur och avsikt, inte efter omgivningen.

Arten består av tre underarter. *T. j. xantholophus* från Mount Kenya-området är den största och den som oftast ses i handeln. Honan har inga horn. *T. j. jacksonii* omfattar de övriga kenyanska bestånden, som är olika och blir 20-25 cm; honorna har ett eller tre små horn, och underarten delas sannolikt upp ytterligare. *T. j. merumontanus* från Mount Meru är den minsta, 17-20 cm, och har långa, smala horn i förhållande till kroppen. Honan har ett litet horn. Underarten är sällsynt i fångenskap.

Vid käkleden sitter en tinningkörtel som avger en skarp lukt. Den används sannolikt för att locka insekter och för att avskräcka rovdjur. Körteln kan bli inflammerad när immunförsvaret är försvagat, så munnen bör kontrolleras regelbundet.

T. j. xantholophus infördes till Hawaii 1972. Beståndet där härstammar från omkring 36 djur, och den smala stammen syns som mindre djur och sneda horn. I USA kommer de flesta djur i handeln från Hawaii, medan djuren i Europa härstammar från Afrika.

Arten är mindre territoriell än många andra kameleonter, och konflikter består mest av hot. Unga djur är ofta mer försvarsberedda än vuxna. Kroppsspråket är mer dämpat än hos många andra kameleonter, och det gör att stress lätt förbises.

Utbredning och livsmiljö

Trioceros jacksonii lever i södra och centrala Kenya och i norra Tanzania. I Kenya finns arten i höglandet kring Nairobi och Kikuyu, i det centrala höglandet och på Mount Kenya. I Tanzania finns den bara på Mount Meru, där underarten *T. j. merumontanus* lever.

På Hawaii, i Kalifornien, i Florida och på enstaka andra platser lever införda bestånd av *T. j. xantholophus*, och på Hawaii är den en invasiv art. De hör inte till artens naturliga utbredning.

> **Naturlig utbredning:** Kenya och Tanzania.

LIVSMILJÖ

Arten lever i skog och skogsbryn, snår och trädgårdar i fuktiga bergsområden, vanligen på 1.600-2.440 m höjd. Nederbörden är säsongsbunden och över 1.270 mm per år, med två regntider och två torrtider. Dagstemperaturen ligger oftast på 16-27 °C, och nätterna är svala, ner till omkring 4-18 °C.

Luftfuktigheten följer en tydlig dygnsrytm. På natten stiger den mot 100 %, och dimman lägger dagg på bladen. På dagen sjunker den till omkring 30-50 %. Levandeföderskan hänger sannolikt samman med det svala högländska klimatet. Arten klarar sig också nära människor, i häckar, små träd, trädgårdar och plantager.

Läs mer: Luftfuktighet, sprayning och ventilation

Skötsel

TERRARIET

Ett fullvuxet djur ska ha ett terrarium på minst 60 × 60 × 120 cm (längd × bredd × höjd). Höjden är viktigare än bottenytan, eftersom arten använder hela höjden. Unga djur trivs i 40 × 40 × 75 cm tills de är 10-12 månader gamla och flyttas sedan upp. Hanar och honor hålls var för sig. Under förökningstiden blir hanen orolig, särskilt när en hona är inom synhåll, och då är inget terrarium stort nog.

Nät- eller hybridterrarier ger god ventilation. Tre slutna sidor håller kvar nattfuktigheten bättre än ett rent nätterrarium. Stillastående luft ger bakterietillväxt och luftvägsinfektioner, så en liten fläkt är nödvändig om luften står stilla.

Inred terrariet som ett skogsbryn med två zoner: en öppen solplats upptill och ett tätt, lövrikt område där djuret kan dra sig tillbaka. Tillbakadragningsområdet är avgörande för välbefinnandet. Använd tunna grenar, kork och naturliga lianer som korsar varandra på flera höjder. Konstgjorda lianer får inte användas. Levande växter som gummiträd och pothos ger skydd och håller kvar fukten. Bottensubstrat behövs inte. Ett avlopp i botten med en hink under leder bort överskottsvattnet så att det inte står smutsigt vatten i terrariet.

Läs mer: Värme och temperatur

TEMPERATUR

Arten är ett högländskt djur och tål värme dåligt. Dagstemperaturen i terrariet ska vara 20-24 °C. På solplatsen under lampan ska det vara 27-30 °C. Tecken på värmestress syns redan när hela terrariet kommer över 27 °C.

Nattemperaturen ska sjunka till 10-15 °C, alltså 5-10 °C under dagen. Utan ett tydligt fall försvagas djuret gradvis, sannolikt eftersom vilan blir för dålig. I en varm lägenhet kan luftkonditionering vara nödvändig.

Häng värmelampan ovanför terrariet i stället för på locket och använd en kraftigare lampa på större avstånd så att värmen blir mild. Kameleonter märker brännskador dåligt. Testa med handryggen där djurets huvud sitter. Sitter djuret under lampan i mer än en halvtimme, hänger det i nätet under lampan eller förblir det mörkt och slött, är solplatsen för kall. För mycket värme visar sig först som skador: grå, brända fläckar, sår och smälta ryggtaggar. Börja därför hellre för lågt än för högt.

LUFTFUKTIGHET OCH VATTEN

Luftfuktigheten ska följa artens dygnsrytm: omkring 90-100 % på natten och 40-50 % på dagen. Konstant 60-80 % är inte korrekt och kan göra djuret sjukt. Alla ytor ska vara torra under dagen. Grenar som hela tiden är blöta ger sår på fötterna och är grogrund för bakterier och mögel.

Sätt två digitala hygrometrar i var sin ände av terrariet. Dimma från en ultraljudsfuktare och en spruta eller ett sprinklersystem på natten skapar nattfuktigheten. Dagg på bladen strax innan ljuset tänds ger djuret möjlighet att dricka på morgonen. Luften ska vara i rörelse medan fukten är hög. Kör inte fuktaren medan värmelampan är tänd, och använd destillerat vatten i fuktaren.

Djuret dricker vattendroppar från bladen, inte ur en skål. Ett droppsystem som rinner några timmar sent på eftermiddagen är en extra möjlighet. Besprutning på dagen är inte nödvändig, och arten tycker inte om att bli besprutad direkt.

LJUS OCH UVB

Arten är dagaktiv och kräver mycket ljus. Ett T5 HO-rör med 6500 K eller en kraftig LED-lampa över hela terrariets bredd ger ljuset. Dagslängden är 12 timmar hela året, eftersom Kenya ligger nära ekvatorn.

UVB är nödvändigt. Använd ett T5 HO-UVB-rör i en enkelreflektor och sikta på ett UV-index på 3-4 på solplatsen, högst omkring 6. Arten räknas till Ferguson-zon 2-3. Underarten *T. j. merumontanus* lever högre och kräver minst 4. Indexet beror på avståndet och på hur mycket nät som ligger mellan rör och djur, så en UV-mätare är till stor hjälp. Djuret ska kunna söka sig ner i skuggan under bladen.

Direkt solljus genom ett fönster är kraftigt och kan överhetta djuret. UVB-rör byts enligt tillverkarens anvisning, eftersom effekten sjunker med åldern.

Läs mer: Ljus och UVB

UTFODRING

T. jacksonii är insektsätare. Bytet får högst vara lika stort som avståndet mellan ögonen. Variera födan: gräshoppor, syrsor, kackerlacknymfer, flugor och små skalbaggar. Mjöl- och vaxmaskar och supermaskar hör till godbitarna, högst en gång i veckan. Fullvuxna kackerlackor är för rika på urinsyra och kan ge urinsyragikt. Insekter från naturen får inte användas.

Ungar upp till tre månader ska få all den föda de kan äta, två gånger om dagen. Vid 3-6 månader är det 10-12 små insekter dagligen, vid 6-12 månader 8-10 medelstora insekter dagligen. Fullvuxna djur får 3-8 insekter varannan dag. Övervikt är vanligt och ger problem för honorna. Dräktiga honor får lite mer, till exempel fem insekter varannan dag.

Foderinsekterna ska själva få ett rikt foder av grönsaker och spannmål. Kalk utan D3 överströs på varje utfodring. Resten av D3-behovet täcks av UVB. Multivitamin ges bara sparsamt med lågt innehåll av A- och D3-vitamin, för arten är känslig för överdosering och kan få ödem. Ett djur som bara vill ha favoritfodret är oftast mätt. Hoppa över en måltid och erbjud det vanliga fodret igen.

Läs mer: Foderdjur: hållning och avel Läs mer: Kalk, vitaminer och tillskott

BETEENDE OCH HANTERING

Arten hålls enskilt hela livet. Hanar är territoriella och bör aldrig kunna se varandra. Två djur förs bara samman när en hona förs till en hane för parning.

Djuret är lugnt, och de flesta tolererar en kort tur utanför terrariet, men arten är ett utställningsdjur, inte ett sällskapsdjur. Ge en ny kameleont 1-2 veckors lugn. Vänj den sedan vid att ta föda från hand eller pincett, och låt den själv gå upp på handen. Grip den aldrig, för revbenen är sköra. Högst 5-10 minuters hantering 1-2 gånger i veckan är mer än nog.

Kroppsspråket är dämpat. Skarpa färger och gapande mun betyder hot. Matta färger betyder ro eller underordning. Nästan svart är tecken på sjukdom eller stress.

Avel

KÖNSMOGNAD OCH KÖNSBESTÄMNING

Hanen känns igen på de tre hornen. Honorna av *T. j. xantholophus* har inga horn, medan honorna av *T. j. jacksonii* har ett eller tre små horn och honorna av *T. j. merumontanus* ett. Hanen blir större än honan. Könsmognaden inträder efter 5-12 månader, och djuren är fullvuxna vid omkring ett år. Honan får inte vara överviktig, för fettkuddarna vid höfterna kan trycka på äggledarna och göra förlossningen svår.

Honor som har varit tillsammans med en hane kan föda ungar i upp till två år efteråt, även utan ny parning. Finns det en hona i huset kan det plötsligt komma ungar.

PARNING

Det finns ingen fast förökningssäsong. Arten kommer från ett område med två regntider och två torrtider per år, och parning förekommer hela året, med mest aktivitet på våren och försommaren. En hona som är parningsvillig låter hanen stiga upp på sig. Är hon inte redo gäspar hon, gungar hotfullt och visar fläckiga färger.

För honan till hanens terrarium och skilj djuren åt när parningen är över eller honan visar avvisande. Hanen blir orolig och klättrar oavbrutet på sidorna när en hona är inom synhåll.

ÄGGLÄGGNING OCH KULLAR

Arten är levandefödande. Honan bär äggen i kroppen, och ungarna föds i en tunn hinna en kort tid innan de skulle ha kläckts. Dräktigheten varar omkring 5-6 månader, och en kull är på 8-30 ungar. Hos *T. j. merumontanus* är kullen på 5-10. Honan kan få flera kullar efter en parning.

Honan slutar äta ett par dagar före födseln. Det är ett tecken på att ungarna är på väg. Under dräktigheten ska hon ha lite mer föda än annars, och terrariet ska ha samma förhållanden som tidigare. Det behövs ingen äggläggningslåda.

INKUBATION

Det finns ingen inkubation, eftersom äggen utvecklas i honans kropp. Temperaturen i terrariet ska vara densamma som annars, med svala nätter och hög nattfuktighet, för honans kondition under dräktigheten avgör ungarnas hälsa. Dräktigheten varar omkring 5-6 månader.

Tillsammans med ungarna kan honan föda obefruktade ägg, och dem kan hon få svårt att bli av med om hon är överviktig. Är honan spänd, mörk och slutar äta utan att föda ska hon till veterinär.

Läs mer: Inkubation av ägg

UPPFÖDNING AV UNGAR

Nyfödda ungar är inte lika härdiga som ungar av många andra kameleonter. Ungarna hålls i ett nät- eller hybridterrarium på 40 × 40 × 75 cm med samma klimat som de vuxna och med mycket löv och många grenar. Utfodra dem rikligt två gånger om dagen, med små insekter som flugor och små syrsor. En nyfödd kan äta upp mot 20 av dem per dag. Strö kalk över fodret.

Ungar som är födda hos en importör efter en vildfångad mor har sällan fått samma goda start som ungar från en erfaren uppfödare. Planera vart ungarna ska ta vägen innan en hona paras. Djur från Kenya och från Hawaii bör inte korsas om man vill hålla bestånden rena.

Hälsa och vanliga misstag

Vanliga problem och fel i skötseln:

- Luftvägsinfektioner: frekvent gäspning, andning med öppen mun, rodnad i munnen. Beror oftast på stillastående luft, för blöta ytor eller för låg nattemperatur.
- Inflammation i tinningkörteln vid käkleden när immunförsvaret är försvagat. Syna munnen regelbundet.
- Benskörhet (MBD) vid för lite UVB eller kalk. Djuret får mjuka käkar, ojämna lemmar och sneda horn.
- Ödem av överdosering med vitaminer, framför allt A och D3. Ge bara lite multivitamin.
- Brännskador från värmelampan: grå fläckar, sår och smälta ryggtaggar.
- Fotsår och mögel av konstant blöta grenar och smutsiga terrarier.
- Övervikt och svårigheter att föda hos honor. Äggledarna klämms åt av fettkuddarna.
- Urinsyragikt vid frekvent utfodring med fullvuxna kackerlackor.

Väg djuret varje månad. En viktnedgång på 10 % eller mer tyder på sjukdom. Kontakta en veterinär med erfarenhet av reptiler vid uteblivet födointag, mörk färg, slapphet eller andningssvårigheter.

Läs mer: Vanliga sjukdomar och tecken på sjukdom

Fråga alltid dina kunniga bekanta

Guiden är ett bra ställe att börja på, men den kan inte ersätta erfarenhet. Djur är olika, och mycket av det viktigaste lär man sig av dem som har hållit arten i åratal. Prata med en uppfödare, en erfaren djurhållare eller en veterinär med kunskap om kräldjur och groddjur innan du skaffar djuret - och igen om något verkar fel.

Hela guiden med karta och uppdateringar: herpy.org/sv/kameleonter/trioceros-jacksonii